

Sprawozdanie
XLVIII CENTRALNEGO ZLOTU KRAJOZNAWCÓW
CZAK- KALISZ 2018 r.
22.08.2018-26.08.2018

Zlot odbył się pod honorowym patronatem:

Pana Jacka Potockiego- Prezesa Zarządu Głównego PTTK,
Pana Grzegorza Sapińskiego - Prezydenta Miasta Kalisza,
Pana Krzysztofa Nosala- Starosty Kaliskiego.

Kaliski Oddział PTTK im. Stanisława Graeveggo

powołał komitet organizacyjny w składzie:

Mateusz Przyjazny - komandor,
Danuta Urbaniak- wicekomandor,
Andrzej Matysiak – kierownik tras,
Iwona Konopka- Kapitaniak – sekretarz,
Jolanta Kowalska- skarbnik,
Olimpia Piątczak - kierownik biura,
Wacława Małąg, Dżesika Marciniak – kwatermistrzostwo.

Obsługa Przewodnicka: Andrzej Matysiak, Paweł Anders, Paweł Dybka, Arkadiusz Skaruz,
Małgorzata Kubiak-Walczak, Piotr Sobolewski, Marta Gołembiewska

Obsługa prasowa i fotograficzna: Mariusz Ługowski.

Jak zwykle to bywa- na tej imprezie - rozpoczęliśmy wycieczką przedzlotową w dniu 22.08.2018 r. w czasie której uczestnicy zwiedzili (*lub obejrżeli, wysłuchali opowieści przewodnika*) następujące miejscowości i obiekty:

- Puszcza Pyzdrska – Nowa i Stara Kazimierka - żelazne domy pobudowane z rudy darniowej oraz drewniany przypuszczalnie najstarszy dom w puszczy z 1726 roku. Charakterystyczny układ zabudowy wsi ołęderskiej. Stanowisko wydobywania rudy darniowej.
- Kołaczkowo – muzeum Władysława Reymonta. Pamiątki po Nobliście, zdjęcia i plakaty w ekranizacji powieści Władysława Reymonta.
- Pyzdry :
 - muzeum regionalne – kości dinozaura, drzewo ze śladami kul z powstania styczniowego z 1863 roku, pierwsze użycie bombardy na ziemiach Królestwa Polskiego w XIV wieku, żeliwny słup graniczny z granicy prusko-rosyjskiej;
 - fara – ściana z napisami z XVI wieku;
 - kościół franciszkanów – nagrobki, wyposażenie, zakrystia, drzwi w podziemiach z czasów panowania Kazimierza Wielkiego;
 - zamek królewski – miejsce, pozostałości, fragment zachowanych murów i baszty, mural;
 - układ przestrzenny miasta, zabudowa rynku – żelazny dom, domy z podcieniami, w piwnicy jednego z nich postacie królów zapisanych w historii miasta: Przemysła II, Władysława Łokietka, Kazimierza III Wielkiego.
- Łąd – zabytkowe opactwo pocysterskie.
 - refektarz, kapituła ze sklepieniem wspartym na jednym filarze, wirydarz, oratorium św. Jakuba, „sala opacka” z malowidłami Adama Swacha, biblioteka, ogrody;
 - patena kaliska– dar Mieszka III Starego dla klasztoru;
 - miejsce śmierci arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława Bogorii Skotnickiego.
 - kościół z XVIII wieku – iluzjonistyczny fresk Adama Swacha, ołtarz św. Urszuli, nagrobki opatów, ołtarz św. Krzyża, konfesjonały.
- Winna Góra – muzeum Henryka Dąbrowskiego, kościół – grób Henryka Dąbrowskiego, rzeźby z kaplicy z pałacu, chrzcielnica, obraz w ołtarzu głównym.

W dniu 23 sierpnia uroczyste otwarcie nastąpiło w sali recepcyjnej kaliskiego ratusza. Wszystkich uczestników CZAK-u oraz przybyłych gości i pracujących organizatorów serdecznie powitał Komandor Złotu - Mateusz Przyjazny- i podzielił się z zebranymi swoimi rozważaniami w aspekcie pojemności określenia „krajznawstwo” na przestrzeni wieków.

Spotkanie uświetnili swoją obecnością licznie przybyli goście wśród których byli **/Pan/Pani/:**

Jan Mosiński / Poseł na Sejm RP/,

Grzegorz Sapiński /Prezydent Miasta Kalisza/,

Andrzej Plichta / Przewodniczący Rady Miejskiej Kalisza/,

Tomasz Rogoziński / Wiceprezydent Miasta Kalisza/,

Jacek Potocki / Prezes ZG PTTK/,

Paweł Mordal / Sekretarz Generalny ZG PTTK/,

Grażyna Dziedziak / Naczelnik Wydziału Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki UM w Kaliszu/,

Kamila Pawlak /Dyrektor biura Stowarzyszenia "LGD7-Kraina Nocy i Dni" /,

Wiesław Stachura i Mieczysław Żochowski/ Członek ZG PTTK/,

Szymon Bijak /Przewodniczący Komisji Krajoznawczej ZG PTTK/.

Szczególnie ciepło Komandor Złotu witał Członków Honorowych PTTK:

Andrzeja Kudlaszyka /Prezes Wielkopolskiej Korporacji Oddziałów PTTK/,

Zdzisława Kobyłkę /Prezes Zarządu Oddziału WSK w Kaliszu/,

Pawła Andersa oraz Henryka Hadasza.

Następnie głos zabrał Prezydent Grzegorz Sapiński wyrażając zadowolenie, iż to Kalisz został wybrany na obecny CZAK i życzył zebranyemu aktywnego poznawania Kalisza i Ziemi Kaliskiej. Kolejnym mówcą był **Prezes Jacek Potocki**, który w swym wystąpieniu podkreślił prężność Kaliskiego Oddziału PTTK oraz duży jego wkład w propagowanie krajoznawstwa.

Kol. Wojciech Kowalski /Przewodniczący Podkomisji Kolekcjonerstwa / wręczył *Oznakę*

Kolekcjoner -Krajoznawca kol. Bogusławowi Monczyńskiemu a *Exlibris Krajoznawcy Bibliofila* kol.

Mateuszowi Przyjaznemu.

Wspaniała wystawa odznak i znaczków turystycznych ze zbiorów kol. Monczyńskiego towarzyszyła zebranym w holu ratusza.

Oficjalnego otwarcia CZAK-u dokonał kol. Szymon Bijak.

Następnie w ramach sesji krajoznawczej uczestnicy Złotu wysłuchali dwu wykładów wspartych prezentacją multimedialną:

a) **„Sekrety Kalisza”** – prelegent dr Piotr Sobolewski / *dawniej Prezes Kaliskiego Koła Przewodników im. Adama Chodyńskiego*/.

b) **„Atrakcje turystyczne regionu kaliskiego”**- prelegent Andrzej Matysiak /*obecny Prezes Kaliskiego Koła Przewodników im. Adama Chodyńskiego*/.

Po obiedzie w nastrojowej piwnicy ratuszowej wyruszone na zwiedzanie Kalisza zabytkowymi autobusami marki SAN i JELCZ. Ten drugi przyjął formę kabrioletu...

W czasie zwiedzania pokazano- omówiono / m.in./:

- ✓ Schron Przeciwatomowy na ul. Granicznej – kamuflaż, dostępność, ukryta tajemnica z czasów PRL, punkt dowodzenia, łączność, wyposażenie, akumulatorownia, ogrzewanie.
- ✓ Rezerwat archeologiczny na Zawodziu – początki państwa polskiego, kościół św. Pawła, miejsce pochówku Mieszka III Starego i jego syna Mieszkowica, chaty woja, komesa, karczma, fragment wału obronnego, chata wsi kaliskiej z XVIII wieku, jedyny drewniany kościół z XVIII wieku w Kaliszu – drzwi gnieźnieńskie, św. Wojciech, klucz, chrzcielnica z XII wieku.

- ✓ Katedra kaliska – witraże – Wilno, św. Kazimierz patron Litwy, Kraków, św. Kinga – żupnik z bryłą soli, herb Węgier; obraz Rubensa „zdjęcie z krzyża” – w tym kradzież obrazu; Błogosławiona Jolanta i Bolesław Pobożny; Kaplica Polska autora sta Włodzimierza Tetmajera artysty młodopolskiego; najstarszy zachowany budynek w Kaliszu z XIV wieku.
- ✓ Kościół św. Józefa – obraz św. Rodziny, dwa wnętrza – gotyckie i rokokowe, kaplica księży dachauczyków, cuda i łaski za wstawiennictwem św. Józefa kaliskiego, złota patena dar Mieszka III Starego dla klasztoru cystersów w Łądzie, złoty kielich Kazimierza III Wielkiego dla katedry w Kaliszu.
- ✓ Nocne zwiedzanie Kalisza
 - kościół św. Rodziny – rzeźny z Końskich, kościotrup – darczyńcy klasztoru, kamień przed wejściem z napisem „Tu leży grzesznik”, najstarszy zachowany wizerunek Kalisza na obrazie Paschalisa, kaplica żołnierska, gaukinderheim – dom germanizacyjny polskich dzieci z czasów II wojny światowej.
 - Złoty Róg – pomnik cara Rosji, most kamienny.
 - układ urbanistyczny miasta z czasów lokacji miasta w XIII wieku.
 - kościół franciszkanów – kaplica romańska, odkryte freski św. Krzysztofa największe w Polsce 16 metrów wysokości w stylu bizantyjskim, relikwie błogosławionej Jolanty, diabeł w ołtarzu głównym, obraz „wskrzeszenie Piotrowina”, lochy pod Kaliszem, więzienie carskie.
 - ratusze kaliskie – spalenie miasta Kalisza w czasie I wojny światowej;
 - kamienica z podcieniami – Adam Asnyk, Maria Konopnicka, Stefan Szolc-Rogozieński, Maria Dąbrowska.
 - ulica reprezentacyjna miasta Aleja Wolności – sąd z napisem na murze „przywrócić godność prawu”, browar kaliski, nazwy ulicy, kanał rypinkowski - miejsce zabezpieczenia wałów macewami z historycznego cmentarza żydowskiego w Kaliszu.
 - zamek królewski w Kaliszu – ruiny, Władysław Jagiełło, Kazimierz III Wielki, sądy królewskie, pokój kaliski z 1343 roku.
 - postacie związane z Kaliszem – pomnik Adama Asnyka, miejsce zamieszkania Marii Konopnickiej i Stefana Szolc-Rogozieńskiego, pensja w której uczyła się Maria Dąbrowska.
 - ulica Niecała – „Dni ulicy Niecałej”, lalki Szrajera – aktorka kina amerykańskiego Shirley Temple, ulica trzech wyznań, dom parkowego.
 - park miejski – powstanie, ruiny, oranżeria, sanatorium, cukiernia, staw kogutek, miejsca z powieści „Noce i dnie” Marii Dąbrowskiej.

II dzień – 24.08.2018 – piątek

W czasie zwiedzania pokazano- omówiono- zaoferowano / m.in./:

- Śmiełów – muzeum Adama Mickiewicza, pałac, park, dąb sadzony przez Adama Mickiewicza, ogródek Zosi, karczma Jankiela, punkt widokowy na park czeszewsko-żerkowski.
- Radlin – ruiny pałacu Opalińskich i Sapiehów – miejsce uwiecznione w „Panu Tadeuszu” jako zamek Horeszków, kościół – groby, legenda z zawiniątkiem serca ukochanego, kaplica renesansowa z nagrobkami.
- Wilkowyja - Młyn nad Lutynią – młyn wodny z dojściem do rzeczki Lutyni, miejsce upamiętnione przez Jarosława Iwaszkiewicza w utworze pod tym samym tytułem.
- Jarocin – muzeum, kościół św. Ducha, snutki golińskie, pozostałości po zamku królewskim.
- Witaszyce – pałac, muzeum napoleońskie, włos Napoleona Bonaparte – certyfikat z Francji, pokaz użycia broni palnej z epoki wojen napoleońskich, muzeum „Gwiazdnych Wojen”.
- Gołuchów:
 - pałac Czartoryskich (wnętrza, Izabela Czartoryska), krużganki, sceneria filmów kinematografii polskiej, sarkofag, kaplica w której spoczywa księżna Izabela Czartoryska.
 - park – największy w Wielkopolsce,

- głąz św. Jadwigi, miejsce straceń Żydów.
- Tursko:
 - sanktuarium maryjne, polska Częstochowa zaboru pruskiego, obraz – cuda i łaski, pielgrzymki.
 - występ zespołu ludowego – pieśni i tańca „Tursko”. Snutki golińskie – haft z okolic Jarocina. Regionalny poczęstunek – placek drożdżowy.
- Kościelna Wieś – bunkry (przedmoście Kalisz lub kaliska linia Maginota). Zwiedzanie bunkra, stół do ustawienia ckm broni wojska polskiego z września 1939 roku.
- wykłady fakultatywne.

III dzień – 25.08.2018 – sobota

W czasie zwiedzania pokazano- omówiono- zaoferowano / m.in./:

- Ołobok – klasztor cysterek - legendy, wydarzenia, znaczenie. Kobieta astronom Maria Kunitz, ksieni Łubieńska, proces kościelny w Watykanie, wystrój kościoła – ołtarz główny, chór, miejsce do modlitwy, podziemia, część wirydarza, tron Ksieni, tablice nagrobkowe, najstarszy zachowany w Polsce krzyż romański, rzeźba Matki Bożej ołobockiej w Muzeum Narodowym w Warszawie, krzyż procesyjny Pawła Brylińskiego ludowego artysty, sklepienie w zakrystii; młyn wodny z XVIII wieku.
- Koniec Świata (najmniejsza wieś województwa wielkopolskiego).
- Kuźnica Grabowska (muzeum Mariana Falskiego). Klasa szkolna z XX-lecia międzywojennego, elementarze Mariana Falskiego oraz z różnych części świata. Szukamy najślawniejszego zdania z elementarza polskiego – Ala ma kota.
- Kania – krzyż jako pomnik przyrody autorstwa Pawła Brylińskiego 10 metrowej wysokości.
- Mikstat – kościół na górze św. Rocha, obrzęd święcenia zwierząt.
- Kotłów:
 - kościół romański – portal, rzeźby – diabeł, wielbłąd, lew, najlepiej zachowany w Polsce ołtarz boczny świątyni romańskiej, znak kamieniarski, panorama doliny rzeki Baryczy i Proсны, cztery widzące się kościoły – Ołobok, Wysocko, Chełmce, Strzyżew. Miejsce pobytu Fryderyka Chopina.
 - Kościół polski – wydarzenia z lat 60 i 70 XX wieku. Biskup, Prokatedra na wsi.
- Antonin (pałac myśliwski, park, kościół – groby Radziwiłłów, miłość Elizy i Wilhelma – cesarza Niemiec, Fryderyk Chopin, ołtarz w stylu mauretańskim, witraż z herbem Radziwiłłów, koncerty „Chopin w barwach jesieni”, rezerwat park krajobrazowy „Wydymacz”.
- Ostrzeszów:
 - zamek kazimierzowski – wejście na stołp,
 - muzeum regionalne – wystawa powstawania pierników toruńskich, obóz jeniecki z czasów II wojny światowej – Norwedzy. Miejsce pobytu ojca Maksymiliana Marii Kolbe z Niepokalanowa przed wywozem do obozu zagłady w Oświęcimiu.
 - kościół farny – największe w Wielkopolsce skupisko fresków w kościele z przełomu wieku XIV-XVII, fresk św Krzysztofa 7 metrowej wysokości.
- Sośnie (pałac księcia brunszwicko-oleśnickiego Wilhelma „Moja Wola” z 1854-55). Elewacja z kory dębu z Afryki, freski, mahoniowe stropy. Park krajobrazowy.
- Granowiec i Tarchały Wielkie – krzyż przydrożny Pawła Brylińskiego.
- Nowe Skalmierzyce
 - punkt graniczny Rosja-Niemcy,
 - dworzec kolejowy z 1909 roku - miejsce spotkania cara Rosji Mikołaja II z cesarzem Niemiec Wilhelmem II.
- Szczypiorno
 - punkt kontroli celnej cesarstwa rosyjskiego,
 - obóz jeniecki w czasie I wojny światowej – dla Francuzów, Anglików, Serbów, Rosjan.

- o miejsce internowania legionistów Józefa Piłsudskiego, piłka ręczna „szczypiorniak”, warunki socjalno-bytowe, pomnik legionistów, pierwszy poległy powstaniec wielkopolski Jan Mertka, obóz internowanych Ukraińców. Boczków (pomnik Jana Mertki – pierwszego poległego powstańca wielkopolskiego).

Po zwiedzaniu / i krótkiej przerwie na odświeżenie się rozpoczęła się uroczysta biesiada w Szwacinie

/ Organizatorzy CZAK-u są wdzięczni Panu Józefowi Podłużnemu - Wójtowi Gminy Godziesze Wielkie za bezpłatne użyczenie obiektu/.

śpiewy, tańce, pieśni ludowe i biesiadne przy akompaniamencie i pod przewodnictwem koleżanki Wacławy Małag.

Gościem honorowym Zlotu przybyłym na biesiadę był kol. Lech Drożdżyński / dawniej Prezes ZG PTTK, obecnie jako/ wiceprezes Zarządu Oddziału Poznańskiego PTTK im. Bernarda Chrzanowskiego, który podjął się organizacji CZAK-u w 2019 r.

Punktem kulminacyjnym było przekazanie przez kol. Mateusza Przyjaznego (w honorowej asyście kol. Szymona Bijaka) kol. Drożdżyńskiemu przechodniego Pucharu CZAK-u

/ ufundowanego przez Kalisz w 2006 r./.

IV dzień – 26.08.2018 – niedziela

W czasie zwiedzania pokazano- omówiono- zaoferowano / m.in./:

- Zborów – kościół z 1726 roku, cud w Zborowie z 1564 roku – fresk na Jasnej Górze.
- Russów – muzeum Marii Dąbrowskiej, skansen wsi kaliskiej.
- Skarszew – miejsce straceń Niemców działających w polskim ruchu oporu w styczniu 1945 roku po pokazowym procesie sądowym, który wstrząsnął III Rzeszą.
- Opatówek – muzeum przemysłu, zamek arcybiskupa Bogorii-Skotnickiego, kościół – nagrobek generała Józefa Zajączka, historia i życie jego żony „lodowej Pani”, najstarszy w Polsce żeliwny most z 1824 roku.
- Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej – snutki golińskie (hafty, stroje, czepce), oryginał płyty nagrobnej Mieszka III Starego z Zawodzia, makiety grodziska wczesno piastowskiego na Zawodziu i miasta lokacyjnego.

Opracowali: Andrzej Matysiak, Mateusz Przyjazny